

Ohjeistus Konsumentverket KO

Vastuuvapauslauseke:

Tämän materiaalin alkuperäisversio on ruotsinkielinen. Pohjoiskalotin Rajaneuvonta ei ota oikeudellista vastuuta suomenkielisessä käännöksessä olevista mahdollisista virheistä tai puutteista. Tieto on katsottava yleisluonteiseksi. Jos tarvitset omaa tilannettasi koskevaa konkreettista tietoa, ota yhteyttä asiaa hoitaviin viranomaisiin.

Ohjeistus opastetuille moottorikelkkaretkille

Ennaltaehkäiseviä turvatoimia

Ohjeistus opastetuille
moottorikelkkaretkille –
ennaltaehkäiseviä turvatoimia

Kuluttajavirasto 2014

Vastuuhenkilö: Kerstin Jönsson

Käännös:
Pohjoiskalotin Rajaneuvonta

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Laajuus	4
1.2	Alaa koskevat muut lait	4
1.3	Toiminnan kuvaus	5
2	Turvallisuuteen vaikuttavat tekijät	6
2.1	Oppaan pätevyys	6
3	Ennaltaehkäisevät turvatoimet	7
3.1	Oppaiden määrä	7
3.2	Riskianalyysi	7
3.3	Turvallisuuskoulutus	7
4	Tiedon jakaminen	9
4.1	Tiedon jakaminen osanottajille	9
4.2	Tiedon saanti osanottajilta	9
5	Turvallisuus	10
5.1	Turva- ja suojarahusteet	10
5.2	Turvallisuussäännöt	10
5.3	Ajo-opastus osanottajalle	10
5.4	Turvallisuuden hallinta	10
6	Pelastussuunnitelma ynnä muuta	11
6.1	Hätätilanteen varusteet	11
7	Dokumentointi ja raportointi	12
8	Kuvitus eri pätevyysvaatimuksista	13

1 Johdanto

Tuoteturvallisuuslain (2004:451) mukaan elinkeinoharjoittajan tarjoamien tavaroiden ja palveluiden on oltava turvallisia. Tämä ohjeistus on tarkoitettu sinulle, jos olet yrittäjä ja tarjoat opastettuja moottorikelkkaretkiä. Voit käyttää ohjeistusta tukena ennaltaehkäisevissä turvatoimissasi henkilövahinkojen välttämiseksi.

Käymällä etukäteen läpi, miten toiminta tulee toteuttaa, voidaan välttyä turhilta riskeiltä ja saadaan valmius mahdollisten vahinkojen, onnettomuuksien tai sairauksien käsittelyyn. Ohjeistus on laadittu yhteistyössä Naturvårdsverketin (Ruotsin ympäristöviranomaisen), Ruotsin Liikenneviraston, Kuljetushallituksen, Ruotsin moottorikelkkailijoiden keskusjärjestön ja Icehotelin kanssa.

Palvelun turvallisuus riippuu niin oppaan pätevyydestä kuin ehkäisevistä turvallisuustoimista.

1.1 Laajuus

Ohjeistus koskee kaikkea opastettua toimintaa moottorikelkalla metsässä ja muussa maastossa tunturiympäristön läheisyydessä¹. Myös Kuluttajaviraston ohjeistus opastetuille tunturiretkille käsittelee moottorikelkalla tapahtuvaa toimintaa. Lisäksi Kuluttajaviraston yleiset jäätikköturvallisuutta koskevat suositukset (KOVFS 2008:5) säätelevät toimintaa jäätiköllä tai muualla korkealla tunturimaastossa, missä putoamisvaara on erityisen suuri.

Taulukko ohjeistuksista/yleisistä suosituksista:

	Opastetut retket moottorikelkalla metsämaastossa	Opastetut retket tunturissa	Toiminta jäätiköllä tai muualla korkealla tunturimaastossa, missä putoamisvaara on erityisen suuri
Ohjeistus/yleiset suositukset	Ohjeistus opastetuille moottorikelkkaretkille – ennaltaehkäisevät turvallisuustoimet	Ohjeistus opastetuille tunturiretkille – ennaltaehkäisevät turvallisuustoimet	Kuluttajaviraston yleiset suositukset jäätikköturvallisuudelle
Koulutus	Ehdotus koulutussisällöstä löytyy ohjeistuksesta	Fjällsäkerhetsrådetin koulutusstandardit vuoristo-oppaille	UIAGM Vuoristo-opas

1.2 Alaa koskevat muut lait

Toimintaa, joka kattaa opastetut moottorikelkkaretket koskee useampi säännöstö:

¹ Tunturiympäristöllä tarkoitetaan puurajan yläpuolella olevia alueita, joita Kuluttajaviraston yleiset jäätikköturvallisuutta koskevat suositukset eivät kata.

- moottorikelkan kuljettamista koskevia sääntöjä löytyy ajokorttilaista (1998:488) ja ajokorttiasetuksesta (1998:980), esimerkiksi moottorikelkan lupakirjavaatimus,
- ajokorttiasetuksen 8 luvun 9a § säätelee moottorikelkan kuljettamista matkailualalla,
- Muun muassa ympäristökaari (1998:808), maastoajolaki (1975:1313) ja maastoajoasetus (1978:594) sekä rikoskaari säätelevät moottorikelkan kuljettamista maastossa²,
- Tuotesuojalaki sisältää turvallisuusvaatimuksia toiminnan osallistujille.

1.3 Toiminnan kuvaus

Hyvä alku ennaltaehkäiseville turvatoimille on yrityksen toiminnan kuvaileminen niin aktiviteettien ja asiantuntemuksen kuin luontoon ja ympäristöön, turvallisuuteen, alkoholiin ja huumeisiin suhtautumisen osalta.

² Lisää tietoa löytyy Naturvårdsverketin julkaisusta "Handbok med allmänna råd till terrängkörningslagen och terrängkörningsföreläggningen", 2005:1.

2 Turvallisuuteen vaikuttavat tekijät

Ajoneuvon kuljettamisen lisäksi on olemassa monia tekijöitä, jotka vaikuttavat turvallisuuteen moottorikelkkaretkellä, kuten sää, maaston vaihtelu ja kaltevuus sekä asiakkaan kokemus. Turvallista opastettua moottorikelkkaretkettä suunnitellessa tulisi huomioida seuraavat tekijät:

- oppaan pätevyys,
- riskit, jotka palvelu voi tuoda mukanaan tietyille kuluttajaryhmille, varsinkin lapsille ja ikääntyneille,
- turvallisuustieto osallistujalle,
- toiminnan mukautus ja toteutus osallistujan osaamisen ja kokemuksen pohjalta,
- valmis pelastussuunitelma,
- ajoneuvojen tarkastaminen samojen sääntöjen mukaan, joita sovelletaan moottorikelkkavuokrauksessa.

2.1 Oppaan pätevyys

Toiminnan vaikeusaste ja osallistujien osaaminen asettaa erilaisia vaatimuksia oppaan pätevyydelle. Sen lisäksi, että moottorikelkkaoppaalla on moottorikelkalle lupakirja (ajokorttilain 2 luku 3 §), hänellä on myös oltava asiantuntemusta seuraavilta osa-alueilta:

- johtajuus
- pelastustoimet³ maastossa
- suoja-, turva- ja pelastusvarustus
- suunnistus ja siirtyminen
- sää
- lumi- ja lumivyörytietous
- jäätietous
- vuoristopelastus
- merkinanto ja helikopteryhteistoiminta
- maasto, missä moottorikelkkaretket toteutetaan.

Oppaan on osattava arvioida onko osanottajalla riittävä osaaminen ja valmius osallistua kyseiseen toimintaan ja kehottaa luopumaan osallistumisesta, jos valmiudet eivät riitä.

³Pelastustoimilla tarkoitetaan esimerkiksi ensiapua maastossa, elvytystä, hypotermian ehkäisyä ja hoitoa

3 Ennaltaehkäisevät turvallisuustoimet

Hyvin toteutetut ennaltaehkäisevät turvallisuustoimet vähentävät tahattomien tilanteiden ilmenemistä, vähentävät onnettomuuksien seurauksia ja lisäävät kykyä käsitellä onnettomuuksia ja vaaratilanteita. Ennaltaehkäiseviä turvallisuustoimia on jatkuvasti tarkasteltava uudelleen ja päivitettävä vastaamaan uusia olosuhteita.

Ennaltaehkäisevää työtä kannattaa tehdä yhdessä muiden toimijoiden kanssa, jotta voidaan vaihtaa kokemuksia ja tukea toisia oppaan ja vetäjän roolissa.

Ajokorttiasetuksen 8. luvun 9a §:stä seuraa, että jos osallistujilla on vain ajo- tai traktorikortti on vastaavan oppaan päätettävä retken reitti ennen matkan alkamista. Myöskin silloin, kun osallistujilla on moottorikelkan lupakirja, on asianmukaista, että opas määrittää ja arvioi reitin riskit etukäteen.

3.1 Oppaiden määrä

Oppaiden määrä päätetään ryhmän suuruuden mukaan. Jos yhdelläkään osallistujalla on vain ajo- tai traktorikortti, saa ryhmässä olla enintään kymmenen kuljettajaa (KKF 8 luku 9a §). Vastaavan oppaan lisäksi tulee vielä yhden, esimerkiksi valmistuvan oppaan olla mukana toiminnassa. Ryhmässä viimeisenä ajavan olisi syytä pitää huolta, että kaikki ovat mukana.

3.2 Riskien arviointi

Riskien kartoittamiseksi ja osallistujien turvallisuuden parantamiseksi kannattaa tehdä riskianalyysi. Oppaalle asetetut pätevyysvaatimukset tulee myös ilmetä riskianalysistä. Riskianalyysejä tulee arvioida jatkuvasti, etenkin vaaratilanteiden ja onnettomuuksien jälkeen. Riskianalyyseihin on monta menetelmää. ”Yritys”-välilehden alta Kuluttajaviraston nettisivuilta löytyy koulutusmateriaalia ja malli riskianalyyseihin tekemiseen.

Riskianalyyssiin sisältyy:

- riskien tunnistaminen
- riskien arviointi (vakavuus ja todennäköisyys)
- kuvaus siitä, miten vahingot minimoidaan onnettomuuden sattuessa
- dokumentointi ja vaaratilanteiden ja onnettomuuksien seuranta.

Riskianalyyssiin on johdettava:

- siihen, että oppaan pätevyysvaatimukset selkiytetään
- riskejä poistaviin tai vähentäviin toimenpiteisiin
- asianmukaisiin käytäntöihin ja ohjeisiin.

3.3 Turvallisuuskoulutus

Oppaiden ja asianomaisen henkilöstön tulee vuosittain suorittaa turvallisuuskoulutus ja harjoitus. Harjoitukseen on muun muassa sisällytettävä hälytys, pelastus, pelastuslaitteiden

käyttö ja elvytys. Tämän lisäksi on apua odottavien haavoittuneiden ja sokissa olevien lepoa ajatellen tarpeen harjoitella laavun tai muun suojan rakentamista. Turvallisuuskoulutuksen on pidettävä sisällään koulutusta ja ohjeita ensiaputoimiin maastossa.

4 Tiedon jakaminen

4.1 Tiedon jakaminen osanottajille

Osanottajien on saatava riittävä tieto arvioidakseen toiminnan riskit, Tuoteturvallisuuslain 13 §.

Esimerkkejä osanottajalle jaettavasta tiedosta:

- toiminnan kesto
- toiminnan vaikeusaste
- osanottajien kokemus- ja osaamisvaatimukset
- toimintaan yhdistettävät riskit
- turvallisuussäännöt
- suojarustus
- miten fyysinen kunto tai sairaudet vaikuttavat kykyyn osallistua toimintaan.

Annetun tiedon nojalla osanottajan pitäisi pystyä arvioimaan oman kykynsä osallistua toimintaan.

Osanottajille tulisi myös kertoa, että toiminta on riippuvainen ulkoisista olosuhteista, mistä johtuen muutoksia voidaan tehdä turvallisuustason säilyttämiseksi.

4.2 Tiedon saanti osanottajilta

Oppaan kuuluu pyytää yhteystietoja lähiomaisille. Jotkut toiminnot asettavat fyysisiä tai terveydellisiä vaatimuksia osanottajille. Oppaan tulee siksi selvittää, onko osanottajalla mahdollisesti mitään fyysisiä tai terveydellisiä rajoituksia tai lääkitystä. Opas päättää voidaanko toimintaa mukauttaa vai pitäisikö osanottajan jättää osallistumatta toimintaan.

5 Turvallisuus

Niin onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi kuin niiden hallintaan tarvitaan selkeitä turvallisuusmenettelyjä ja -sääntöjä.

5.1 Turva- ja suojarusteet

Osanottajien on saatava tietoa asianmukaisesta pukeutumisesta sekä tarvittavista turva- ja suojarusteista onnettomuuksilta suojautumiseen. Järjestäjän tarjoama henkilönsuojain⁴ on tarkistettava säännöllisesti, korjattava ja vaihdettava tarvittaessa. Jos osanottajalla on omat henkilökohtaiset suojarusteet on suotavaa, että opas ensin tarkastaa varusteet.

Henkilösuojainten on oltava CE-merkittyjä⁵.

5.2 Turvallisuussäännöt

Toiminnalle tulee olla selkeät turvallisuussäännöt. Toimintaan osallistuvalla on oma vastuu ja velvollisuus noudattaa annettuja turvallisuussääntöjä. Oppaan on tarkistettava, että osanottaja ei ole alkoholin tai huumausaineiden vaikutuksen alainen ja muutoin soveltuu ajamiseen, ja että hänellä on ajokortti, traktorikortti tai moottorikelkan lupakirja. Lisäksi oppaalle tarvitaan menettelyt käsitellä tilanteita, joissa osanottaja ei noudata turvallisuusohjeita.

5.3 Ajo-opetus osanottajalle

Oppaan on ennen ajelua opastettava osanottajaa:

- oikeasta ajoasennosta,
- moottorikelkan ohjainten käytöstä,
- käsimerkeillä viestimisestä,
- turvaetäisyydestä,
- hätätilanteessa toimimisesta.

5.4 Turvallisuuden hallinta

Järjestäjän olisi ennalta suunniteltava keneen voidaan ottaa yhteyttä hätätilanteessa. On myös hyvä olla yhteydessä henkilöihin, jotka

- voivat auttaa, esimerkkinä hoitoalan työntekijän neuvot,
- voivat tarjota käytännön apua onnettomuuden sattuessa.

⁴Henkilönsuojaimet ovat suoja, joita henkilö pukee ylleen suojatakseen itseänsä vahingoilta. Esimerkkejä henkilönsuojaimista ovat kypärä, suojalasit, selkäsuojaus, valjaat, jääpiikit. Tuulipussia pidetään pelastuslaitteena.

⁵11 § ”Utförande av personlig skyddsutrustning”, Arbetsmiljöverket (AFS 1996:7)

6 Pelastussuunnitelma ynnä muuta

Nopean avun saamiseksi onnettomuuden sattuessa on tärkeää, että pelastuspalvelulle ilmoitetaan toiminnoista, joita toteutetaan. Pelastussuunnitelma tulisi laatia yhdessä paikallisen pelastuspalvelun/vuoristopelastuspalvelun kanssa koskien:

- hälytys- ja pelastusmenettelyjä,
- tietoa asianmukaisista paikoista, joista loukkaantuneet voidaan noutaa,
- pelastuslaitteita.

Näiden suunnitelmien lisäksi tulisi myös laatia menettely hätätilanteessa toimimiseen. Se voi esimerkiksi käsittää

- keille ilmoitetaan, esimerkiksi kollegoille,
- kuka ilmoittaa omaisille,
- miten pidetään huolta ryhmän jäsenistä, jotka eivät ole vakavasti loukkaantuneita.

Suurempia moottorikelkkaretkiä järjestäessä voi olla järkevää nimetä henkilö, joka on vastuussa yhteyksistä tiedotusvälineisiin onnettomuuden sattuessa.

6.1 Hätätilanteen varusteet

Oppaalla on oltava asianmukaiset varusteet hätätilanteen varalta, esimerkiksi matkapuhelin, ohjeet hätätilanteeseen ja ensiapuvälineet. Osanottajille tulee ilmoittaa, miten mainitut varusteet toimivat ja miten niitä käytetään siinä tapauksessa, että opas joutuu onnettomuuteen.

7 Dokumentointi ja raportointi

Toiminnan turvallisuuden jatkuvaa parantamista ajatellen tulisivat ennaltaehkäisevät turvallisuustoimet dokumentoida. Riskianalyysin lisäksi kannattaa dokumentoida:

- varusteiden tarkastus ja huolto, esimerkiksi päiväkirjaan,
- oppaan pätevyys ja jatkokoulutus,
- vuotuiset turvallisuusharjoitukset/koulutukset,
- tapahtuneet vaaratilanteet ja onnettomuudet sekä niiden arviointi.

Jos yritykselle selviää, että tarjottu palvelu on vaarallinen – esimerkiksi sattuneen vakavan onnettomuuden tai vaaratilanteen myötä – on yrityksen ilmoitettava tästä Kuluttajavirastolle tai muulle valvontaviranomaiselle. Lisäksi on selvitettävä, mitä toimenpiteitä on toteutettu lisävahinkojen ennaltaehkäisemiseksi, Tuoteturvallisuuslain 23 §.

8 Kuvitus eri pätevyysvaatimuksista

